

рад комплексныя імкненні сучаснай навуковай дзейнасці і сінтэз мастацтваў і сцвярджаюць неабходнасць другога за кошт актуальнасці першага. Аднак “сінтэз навук, – як піша Е.Фейнберг, – заўжды можа быць толькі плённы (ці ў горшым выпадку бескарысны). Між тым сінтэз мастацтваў, які дае мастаку новыя магчымасці, тым не менш, часам... можа мець адмоўныя вынікі”.

Такім чынам, можна адзначыць, што феномен сінтэзу выяўляецца ў розных адносінах – у развіцці сінтэтычных мастацтваў і ў яднанні розных мастацтваў у агульнай кампазіцыі, у пераводзе аднаго мастацкага рада ў другі і ў выкарыстанні асобнымі мастацтвамі выразных сродкаў, мастацкай мовы і матэрыялу іншых мастацтваў.

На працягу гісторыі мастацтваў сінтэз музыкі і выяўленчага мастацтва, што адбываецца ў разнастайных мастацкіх творах, звяртаў на сябе ўвагу шматлікіх майстроў. Гэта прывяло да неабходнасці тэарэтычнага асэнсавання дадзенага пытання, якое знаходзіць сваё ўвасабленне ў творчасці рамантыкаў і атрымлівае далейшае развіццё. Сучаснае мастацтва ўсё часцей звяртаецца да ідэі сінтэзу, што, безумоўна, патрабуе больш дэтальнай распрацоўкі гэтага феномена і розных праяў яго ў сучасным мастацтве.

---

1. *Борев Ю.Б.* Эстетика: В 2 т. – 5-е изд., доп. – Смоленск: Кн. изд-во, 1997. – Т. 1.

2. *Ванслов В.В.* Изобразительное искусство и музыка. – Л.: Художник РСФСР, 1977.

3. *Мурина Е.Б.* Проблемы синтеза пространственных искусств: Очерки теории. – М.: Искусство, 1982.

4. *Современное искусствознание: методические проблемы* / Отв. ред. А.Я.Зись. – М.: Наука, 1994.

Л. У. Ляўчук

КУЛЬТУРНАЕ ЎЗАЕМАДЗЕЯННЕ: ПРАБЛЕМЫ АРГАНІЗАЦЫІ

Задаволіць эстэтычныя запатрабаванні чалавецтва немагчыма без звароту да сусветнай культурнай спадчыны. Праб-

лема пошуку “сваёй нішы” ў сусветным культурным асяроддзі можа мець мноства шляхоў, якія дазваляць зберагчы сваю культуру і ўзбагаціць яе лепшымі ўзорамі замежнага вопыту.

Звернемся да аднаго з галоўных механізмаў у сферы культуры – арганізацыі міжнароднага супрацоўніцтва.

Больш за дзесяць гадоў таму Беларусь далучылася да Канвенцыі ЮНЕСКА ў галіне захавання культурнага і прыроднага асяроддзя. Была атрымана магчымасць далучаць да сусветнай праграмы захоўвання спадчыны культурныя і прыродныя каштоўнасці Беларусі, у тым ліку Белавежскую пушчу – нацыянальны парк і біясферны запаведнік; Мірскі замак – помнік XV ст. Праграма “Развіццё краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы” дазволіла ЮНЕСКА прыняць фінансавы ўдзел у рэстаўрацыйных работах.

У 1992 г. Беларусь атрымала статус краіны, спецыяльна запрошанай у Савет Еўропы, у 1993 г. яна далучылася да Еўрапейскай культурнай канвенцыі. Гэта дазволіла Беларусі ўдзельнічаць у многіх агульнаеўрапейскіх праграмах у галіне культуры. У 1993 г. у краіне па ініцыятыве Беларускага таварыства дружбы з замежнымі краінамі пачалося развіццё партнёрскіх сувязей паміж гарадамі. Ролю каардынатора ўзяла на сябе Беларуская асацыяцыя пародненых гарадоў. Так, Германія стала актыўнай удзельніцай мноства праектаў з 12 гарадамі-пабрацімамі ў Беларусі. Трэба адзначыць, што зараз Беларуская асацыяцыя пародненых гарадоў займае вядучую ролю ў развіцці культурных адносін.

На гэты ж час прыпадае ўзлёт актыўнасці ў галіне культурнага супрацоўніцтва з беларускай дыяспарай, што знайшло адлюстраванне ў дзяржаўнай праграме “Беларусы ў свеце”, якая праіснавала чатыры гады. Пасля пагаднення аб партнёрстве і супрацоўніцтве з Еўрапейскім саюзам і краінамі-ўдзельніцамі Беларусь далучаецца (у 1996 г.) да Цэнтральна-Еўрапейскай ініцыятывы. Праекты Савета Еўропы дазволілі атрымаць некаторыя сродкі на правядзенне міжнародных стажыровак, канферэнцый, семінараў і інш. [1].

Вялікую ролю ў развіцці культурнага супрацоўніцтва Беларусі з замежжам адыгралі кантакты на дзяржаўным узроўні з ЮНЕСКА. Праграма “ЮНЕСКА – Чарнобыль”

(1991) да- зволіла праводзіць дабрачынныя канцэрты і
выставы з удзелам сусветна вядомых асоб. Атрыманыя
ад такіх мера- прыемстваў сродкі дапамагалі вырашаць
проблемы, звязаныя з чарнобыльскай трагедыяй.

У 1995 г. Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь
былі сфармуляваны асноўныя прынцыпы культурнага
супрацоўніцтва. Яны накіраваны на азнаямленне сусветнай
грамадскасці з беларускай культурай, узаемаўзбагачэнне
культурнага жыцця суайчыннікаў праз інтэграцыю ў
духоўнае жыццё і інфармацыйную прастору сусвету [2], ак-
цэнтавана ўвага на неабходнасці размяшчэння афіцыйнай
інфармацыі аб Беларусі ў інтэрнеце, выдавецтвах беларускай
літаратуры, вытворчасці кіно і відэапрадукцыі на англійскай,
нямецкай, французскай мовах.

У 90-я гг. Беларусь пад эгідай Савета Еўропы ажыццявіла
некаторыя сумесныя праекты ў галіне культурнага
супрацоўніцтва. Нягледзячы на выключэнне Беларусі са
складу спецыяльна запрошаных краін, працягваўся ўдзел
Беларусі ў Еўрапейскай культурнай канвенцыі. Да 2000 г. Бе-
ларусь мела 25 двухбаковых дамоўленасцей у галінах куль-
туры, адукацыі, СМІ, спорту і іншым з рознымі еўрапейскімі
дзяржавамі. Пасля падпісання ў 1994 г. дамоўленасці з
Германіяй была створана кансультацыйная камісія па справах
гісторыка-культурнай спадчыны.

На жаль, некаторыя пачынанні Беларусі ў культурным
супрацоўніцтве не атрымалі падтрымкі з-за “заходніх
палітычных вятроў”. Нягледзячы на гэта, рэгуляванне
заканадаўства ў галіне культуры значна паўплывала на коль-
касць дамоўленасцей аб культурным абмене і ўдзельнікаў
міжнароднага супрацоўніцтва. Асобныя грамадзяне Беларусі,
творчыя калектывы, грамадскія аб’яднанні пашыралі спіс
традыцыйных “кантакцёраў з замежжам”. Але міжнародныя
культурныя сувязі закранаюць невялікую колькасць
насельніцтва ў асноўным у сталіцы, абласных і раённых цэн-
трах. Жыхары сельскай мясцовасці маюць меншыя шанцы
для ўдзелу ў міжнародных абменах і творчых праектах за
мяжой.

Сістэма кіравання міжнародным культурным
супрацоўніцтвам у Беларусі і да сённяшняга дня знаходзіцца

ў працэсе фарміравання. Таму вывучэнне замежнага вопыту, лепшых сусветных узораў сістэмы арганізацыі культурных кантактаў маюць для нашай краіны значную каштоўнасць. Разгледзім на прыкладзе дзяржаўнай структуры Германіі магчымасці кіравання і ўздзеяння на культурнае жыццё ў сваёй краіне і за мяжой.

Сфера культурнага жыцця Германіі выразна адлюстроўваецца ў дзяржаўнай федэральнай структуры. Роля дзяржавы ў культурных зносінах зведзена да каардынацыйнай. Самастойнасць культурнага жыцця зямель спрыяе ўзнікненню вялікіх і малых разнапрофільных культурных цэнтраў нават у невялікіх гарадках і абшчынах. Большасць культурных і адукацыйных устаноў Германіі падпарадкаваны гарадскім ці абшчынным управам. Заканадаўства ў галіне культуры накіравана на прыярытэтнасць зямель пры каардынацыйным удзеле канферэнцыі міністраў зямель. Упершыню ў 1998 г. зацверджана пасада дзяржміністра па справах культуры і СМІ ў ведамстве федэральнага канцлера. Ён каардынуе ўсю дзейнасць у галіне культуры з абавязковым улікам суверэнітэту зямель, адначасова выступае ў ролі генератара ідэй, партнёра для кантактаў, а таксама прадстаўніка інтарэсаў нямецкай культуры на міжнародным узроўні.

Разам з дзяржаўнымі ўстановамі справамі культуры ў Германіі займаюцца розныя аб'яднанні і ўстановы. Так, Германскі савет па справах культуры (ГССК) мае статус грамадскага аб'яднання. Яму належыць роля галоўнага аб'яднання федэральных культурных устаноў і саюзаў. Адначасова савет з'яўляецца месцам кантактаў палітычных і адміністрацыйных органаў федэрацыі, Еўрасаюза, зямель Германіі па ўсіх культурна-палітычных пытаннях па-за рамкамі іх кампетэнцыі. У ГССК восем падраздзяленняў з правамі членаў, якія аб'ядноўваюць 190 самастойных саюзаў і ўстаноў.

Важная роля ў галіне культуры Германіі належыць пасрэдніцкім установам. Незалежныя ў прававых адносінах і самастойныя ў дзеяннях, яны вырашаюць задачы, звязаныя ў асноўным з культурным супрацоўніцтвам з замежжам і міжнародным культурным абменам. Германскае Міністэрства замежных спраў фінансуе некаторыя ўстановы, якія займаюцца знешняй культурнай палітыкай. Галоўныя з іх –

Інстытут імя Гётэ, Германская служба акадэмічных абменаў, Фонд імя А.Гумбальта, Інстытут міжнародных сувязей, аб'яднанне “Інтэр-Нацыонес”. Прадстаўніцтвы міжнародных дзяржаўных структур і замежных недзяржаўных устаноў і фондаў актыўна працуюць ва ўсім свеце, у тым ліку і ў Беларусі. Галоўнай мэтай іх дзейнасці ў рамках культурнага супрацоўніцтва з'яўляецца фарміраванне пазітыўнага ўяўлення аб сваіх краінах, аб культуры народаў, якія насяляюць яе. Гэта не толькі цікавасць да вядомых асоб, да замежнай літаратуры, тэатра, музыкі, кіно і выяўленчага мастацтва, выстаў розных калекцый, правядзення фестываляў, але і папулярызацыя замежнай культуры ў Германіі. Супрацоўнікі нямецкіх прадстаўніцтваў у Беларусі добра ведаюць асаблівасці культурнага жыцця нашай краіны, з зацікаўленасцю ставяцца да талентаў і новых культурных з'яў у дзяржаве. Праграмы гэтых устаноў даволі прадуманыя і працяглыя ў часе, маюць стабільнае фінансаванне і матэрыяльна-тэхнічную базу: кіна-, відэатэкі, бібліятэкі і інш. Інстытут імя Гётэ, напрыклад, у Беларусі працуе фактычна з 1993 г., а афіцыйна з 1996 г. З яго дапамогай рэалізуецца мноства праектаў у галінах культуры і адукацыі [3]. Не менш значнай установай з'яўляецца Мінскі міжнародны адукацыйны цэнтр, які нарадзіўся ў выніку сумеснага германа-беларускага праекта і ініцыяваў мноства праграм і праектаў у рамках культурнай сферы [4]. Праекты замежных прадстаўніцтваў і адпаведныя культурныя мерапрыемствы, а таксама цікавасць грамадзян да гэтых праграм сведчаць аб пераходзе арганізацыйнай і фінансавай ініцыятывы да замежных партнёраў.

Удзел у міжнародных абменах прадстаўнікоў беларускай літаратуры і мастацтва стаў магчымы, дзякуючы дзейнасці міжнародных арганізацый. Выявілася цікавасць да некаторых твораў і іх выдання за межамі краіны. С.Алексіевіч за сваю творчасць узнагароджана нямецкай прэміяй “За лепшую палітычную кнігу”, літаратурнай нямецкай прэміяй “За еўрапейскае ўзаемаразуменне” [5]. Зборнік А.Разанава “Знакі вертыкальнага часу” быў выдадзены ў Германіі пры ўдзеле нямецкай паэтэсы Э.Эрб [6]. У нямецкі альманах „OSTARA 4“ пад назвай “Беларусь. Язык, который выстоял” былі

ўключаны творы В.Быкава, Н.Арсенневай, У.Арлова, А.Глёбуса, А.Разанава, Н.Мацяш і інш. Цікавасць да беларускай літаратуры ў Германіі не знікае. Так, п'еса “Баловні судьбы” беларускага драматурга А.Паповай атрымала галоўную прэмію на Першым еўрапейскім конкурсе ў нямецкім горадзе Касэлі [7]. Дрэздэнскі тэатр ажыццявіў пастаноўку яе работы “Маленькія радасці жывых” [8]. У другой палове 90-х гг. узрасла актыўнасць прафесійных і самадзейных фальклорных калектываў краіны. Многія з іх адпраўляліся ў замежныя гастролі. Калектывы артыстаў беларускага балета быў узнагароджаны прэміяй Міжнароднай асацыяцыі дзеячаў харэаграфіі пры ЮНЕСКА “Бенуа дэ ля данс” [9]. Вялікую папулярнасць меў харэаграфічны ансамбль “Харошкі” і інш. Усё гэта сведчыць аб цікавасці замежных грамадзян не толькі да класічных твораў, але і да фальклорнай спадчыны беларускага народа.

Знаёмства з асноўнымі праграмамі зносін Германіі і Беларусі паказвае, што міжнародныя зносіны, накіраваныя на знаёмства з замежнай культурай, узбагачэнне айчынай культуры і яе папулярызацыю па-за межамі сваёй краіны, падтрымліваюцца дзяржавамі. Акцэнтуючы ўвагу на зберажэнні сваёй культуры, яны не выступаюць супраць “чужой”. Такое супрацоўніцтва ў культурным асяроддзі ажыццявіма, калі ўласныя творчыя магчымасці і культурныя намаганні будуць адпавядаць патрабаванням партнёраў. Дапоўніць такія сувязі могуць якасная дыягностыка патрэб замежных партнёраў у здзяйсненні іх культурных намаганняў, дэталёвае планаванне праектаў і дакладная арганізацыя пры іх ажыццяўленні як у Беларусі, так і за мяжой. Пры выкананні названых умоў культурнае супрацоўніцтва Беларусі будзе мець пазітыўныя вынікі.

---

1. Дрозд Н. Совет Европы и Беларусь: проблемы и перспективы // Беларуская думка. – 1996. – № 10. – С. 167–176.

2. *Текущий архив* Министерства культуры Республики Беларусь: Отчет отдела международных связей за 1997 г. – С. 5.

3. *Інатава В.* Культура – рэлігія душы: (Аб адкрыцці нямецкага культурнага цэнтра імя Гётэ ў Мінску) // Культура. – 1996. – 12–18 лістапада. – С. 8.

4. Карней И. Рокировка в ИВВ // Свободные новости. – 2000. – 10–17 марта. – С.3.

5. Премия европейского согласия присуждена Светлане Алексиевич// Deutschland. – 1998. – № 2. – С. 31.

6. Rasanau Ales. Zeichen vertikaler Zeit. – Berlin: Adora Verlag, 1995.

7. Грамыка Л. Ёсць улюбёнцы лёсу// Мастацтва. – 1997. – № 5. – С. 67–70.

8. Папова А. Дрэздэн / “Маленькія радасці жывых” / Гутарыла Р.Баравікова // Алеся. – 1997. – № 7. – С.16–17.

9. Мушынская Т. Прыз “Бенуа дэ ля данс” – балету “Страсці” // Мастацтва. – 1996. – № 9. – С.13–14.

Ю.М.Макушынская

МІЖНАРОДНЫЯ ДАГАВОРЫ ЯК ЧАСТКА БІБЛІЯТЭЧНАГА ЗАКАНАДАЎСТВА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Многія аспекты бібліятэчнай дзейнасці, значныя для су-светнай суполкі, знайшлі адлюстраванне ў дзеючых міжнародных дагаворах. У адпаведнасці з Канстытуцыяй (артыкул 8) “Рэспубліка Беларусь прызнае прыярытэт агульна-прызнаных прынцыпаў міжнароднага права і забяспечвае адпаведнасць ім заканадаўства”. Законам “Аб бібліятэчнай справе ў Рэспубліцы Беларусь” (артыкул 3) замацавана, што “нормы ўступіўшых у сілу міжнародных дагавораў Рэспублікі Беларусь з’яўляюцца часткай дзеючага на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь заканадаўства аб бібліятэчнай справе”.

У апошнія дзесяцігоддзе ХХ ст. Рэспубліка Беларусь атрымала магчымасць самастойна вызначаць сваю ўнутраную і знешнюю культурную палітыку, распрацоўваць нарматыўныя прававыя асновы міжнароднага культурнага ўзаемадзеяння, заключаць дагаворы з замежнымі краінамі і арганізацыямі, фарміраваць механізм іх рэалізацыі.

Развіццё дагаворна-прававой базы міжнародных культурных адносін стала прыярытэтным кірункам дзейнасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, за якім замацавана роля каардынатора культурнага абмену. У 1995 г. на